

LAUSUNTO 4.5.2018

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle lukiolaiksi sekä laeiksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta, HE 41/2018 vp.

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry lausuu kunnioittavasti sivistysvaliokunnalle

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä uudeksi lukiolaiksi ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

SAKKI ry pitää lukiolain uudistusta tervetulleena uudistuksena ja pääasiassa kannattaa lakiehdotuksessa esitettyjä muutoksia nykyiseen lakiin. SAKKI haluaa kuitenkin nostaa esiin muutaman huomion liittyen lakiesitykseen.

Keskeinen sisältö:

- Ammatillisen koulutuksen palauttaminen lukiokoulutuksen tarkoitusta käsittelevään 2 §.
- Yhteistyön lisääminen lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten välillä.
- Esitetyn valmistumisen jälkeisen ohjausvelvoitteen laajentaminen myös ammatilliseen koulutukseen.
- Erityisopetusta koskevan lainsäädännön yhdenmukaisuus lukio- ja ammatillisessa koulutuksessa.
- Yhtenevä opintokokonaisuuksien mittausjärjestelmä lukio- ja ammatilliseen koulutukseen (opinto- ja osaamispisteet).
- Arvosanojen uusimismahdollisuus korkeakoulujen opiskelijavalintauudistuksen myötä myös ammatilliseen koulutukseen.

Lukiokoulutuksen tarkoitus

Lakiesityksen lukiokoulutuksen tarkoitusta käsittelevässä 2 § esitetään muutosta voimassa olevan lukiolain 1 § siten, että maininta *“lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa”* poistuisi laista kokonaisuudessaan. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2016 nuorille suunnatun ammatillisen perustutkinnon aloittaneista opiskelijoista noin 10 prosenttia oli suorittanut ylioppilastutkinnon ylimpänä tutkintona. Ammatillinen koulutus on merkittävässä roolissa ylioppilaiksi valmistuneiden jatkokouluttautumisessa, joten olisi edelleen perusteltua säilyttää lukiokoulutuksen tarkoitusta käsittelevässä pykälässä maininta, jonka mukaan lukiokoulutus antaa myös valmiudet suorittaa ammatillinen tutkinto.

Yhteistyön lisääminen ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen välillä

Lakiesityksen keskeisissä ehdotuksissa on nostettu yhdeksi tavoitteeksi yhteistyövelvoitteen kasvattaminen muiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Lakiesityksessä painopiste on erityisesti lukioden ja korkeakoulujen välisen yhteistyön lisäämisessä, mutta esityksessä mainitaan myös yhteistyön lisääminen ammatillisen koulutuksen sekä vapaan sivistystyön kanssa. Yhteistyön lisääminen korkeakoulujen kanssa on kannatettava, ja sama ajatus oli myös uudessa laissa ammatillisesta koulutuksesta.

SAKKI ry toivoo lakiin myös tarkempaa kirjausta yhteistyövelvoitteen kasvattamisesta lukioden ja ammatillisten oppilaitosten välillä. Olemme toivoneet jo pitkään, että lukioden ja ammatillisten oppilaitosten välistä yhteistyötä tiivistettäisiin nykyisestä. Esimerkiksi ammatilukio-mallin laajentaminen, kaksoistutkinnon suorittamisen helpottaminen sekä yhteistyö kielten opetuksessa olisivat sellaisia alueita, joissa yhteistyötä voitaisiin nykyisestä kasvattaa. Yhteistyön lisäämisen edellytyksenä on kuitenkin se, että rahoitusmallia muutetaan yhteistyöhön kannustavaksi.

Oppilaitoksen ohjausvelvollisuus valmistumisen jälkeen

Lakiesityksen 25 § kolmannessa ja neljännessä momentissa esitetään, että:

“Opiskelijalla, jonka opiskeluoikeus lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai joka on ilmoittanut eroamisestaan, on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa.

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella henkilöllä, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja

urasuunnitelmiin liittyvää ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjausta antaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa oppimäärä on suoritettu.”

Hallituksen esityksessä esitetään, että oppilaitokselle tulee velvoite tarjota urasuunnitteluun ja opintoihin liittyvää ohjausta lukiokoulutuksen keskeyttäneelle opiskelijalle sekä lukion suorittaneelle opiskelijoille vuoden ajaksi valmistumisen jälkeen. Esitys itsessään on hyvä, sillä ohjauksen lisääminen auttaa sekä opinnot keskeyttävien että seuraavalle asteelle hakevien opiskelijoiden asemaa ja kykyä hakeutua heille oikealle alalle tai oikeaan koulutukseen.

Uudessa laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) ei ole säädetty tämän lakiesityksen tapaan ohjausvelvoitetta oppilaitoksille tilanteessa, jossa opiskelija valmistuu ammatilliseen tutkintoon. Ammatillisen koulutuksen lain 42 § säädetään koulutuksen järjestäjän ohjausvelvollisuudesta koskien tilanteita, joissa 1) hakija ei ole hakuvaiheessa täsmentänyt, mitä tutkintoa tai koulutusta hän on halukas suorittamaan, 2) koulutuksen järjestäjä on hakemuksen perusteella arvioinut, että hakija soveltuu paremmin toiselle alalle tai 3) opiskelija keskeyttää koulutuksen. Näissä tilanteissa ammatillisen koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus ohjata hakija tai opinnot keskeyttävä opiskelija joko toiseen tutkintoon tai koulutukseen, toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen tai muuhun tarkoituksenmukaiseen palveluun.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädännössä siis huomioidaan koulutuksen järjestäjän vastuu keskeyttäneiden opiskelijoiden ohjauksesta toiseen koulutukseen tai muihin tarpeellisiin palveluihin, mutta tutkintoon valmistuville opiskelijoille tarjottavasta ohjauksesta ei säädetä kyseisessä laissa. Opiskelijalle tarjottavasta urasuunnittelusta säädetään valtioneuvoston asetuksen (673/2017) henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa (HOKS) käsittelevässä 9 § . Tässä pykälässä koulutuksen järjestäjä velvoitetaan tekemään urasuunnitelma opiskelijalle osana HOKSia, mutta ohjausvelvoite suunnitelman seuraamiseksi ei ulotu opintojen päättymisen jälkeiseen aikaan.

SAKKIn mielestä ohjausvelvoitteen ulottaminen opintojen päättymisen jälkeiseen aikaan on hyvä esitys ja auttaa nivelvaiheessa ilman opiskelu- tai työpaikkaa jääviä nuoria. Ohjausvelvoitteen ulottaminen valmistumisen jälkeiseen aikaan tulisi kuitenkin koskea koko toista astetta, lukiokoulutuksen lisäksi siis myös ammatillista koulutusta.

Yhtenevät säädökset erityisopetuksen ammatillisen koulutuksen ja lukion välillä

Lakiluonnoksessa esitetään oppimisen ja opiskelun tuen kirjaamista lukiolakiin. Tämä uudistus on SAKKIn mielestä hyvä, sillä aikaisemmin lukiolaissa ei ole ollut säädetty mitään tukea esimerkiksi oppimisvaikeuksista kärsiville opiskelijoille. On tärkeää, että oppimisvaikeuksista kärsivien opiskelijoiden asema lukio-opetuksessa paranee lakisääteisen oppimisen tuen myötä.

SAKKI ry haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota tapaan, jolla erityisopetuksesta säädetään sekä laissa ammatillisesta koulutuksesta että esityksessä lukiolaiksi. Uudessa ammatillisen koulutuksen laissa (531/2017) opiskelijan oikeus erityisopetukseen on kirjattu pykälissä erityisestä tuesta (64 §) sekä vaativasta erityisestä tuesta (65 §). Vaativa erityinen tuki koskee lähinnä erityisammattioppilaitoksissa tarjottavaa erityisopetusta, mutta 64 § kuvattu erityinen tuki rinnastuu hyvin tässä esityksessä kuvattuun lukiolakiin esitettyyn oppimisen tukeen (esityksen 28 §).

SAKKI ry katsoo, että olisi syytä pohtia tulisiko erityisopetuksesta säätää yhtäläisillä säädöksillä ammatillisessa koulutuksessa sekä lukioissa. Lakiesityksen perusteluissa esitetään seuraavasti:

“Erityiseen tukeen liittyy sekä perusopetuksessa että ammatillisessa koulutuksessa laissa säännelty päätöksenteko- sekä oikaisu- ja muutoksenhakumenettely. Koska esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi erityisestä tuesta, vaan oppimisen tukea annettaisiin tarpeen mukaan, ei myöskään säädettäisi päätöksentekoa koskevista menettelyistä.” (s. 29)

Esityksen oppimisen tuki on ammatillisen koulutuksen erityiseen tukeen verrattuna harkinnanvaraisempi sekä tilannekohtaisempi, ja se jättää tuen tarpeessa olevan opiskelijan oikeusturvan heikommalle tasolle. Ongelmia lukion ja ammatillisen koulutuksen erityisopetuksen kirjauksen välille saattaa aiheuttaa esimerkiksi kaksoistutkinnon suorittaminen. Kaksoistutkintoa suorittava opiskelija voi olla ammatillisen koulutuksen HOKSissa oikeutettu erityiseen tukeen, mutta lukio-opinnoissa uusi kirjaus ei takaa oppimisen tukea samalla varmuudella. Olisikin selkeämpää, jos säädökset olisivat tässä kohdin mahdollisimman yhtenevät koko toisen asteen koulutuksessa.

Lisäksi SAKKI haluaa kiinnittää erityistä huomiota erityisopetus-sanan käyttöön sekä lukiokoulutusta että ammatillista koulutusta koskevassa lainsäädännössä. Esitetyssä lukiolaissa puhutaan opetuksen tuen kohdalla eksplisiittisesti erityisopetuksesta, kun taas ammatillisen koulutuksen lainsäädännössä erityisen tuen ja vaativan erityisen tuen kohdalla erityisopetus on jäänyt kokonaan pois lainsäädännöstä. Olisikin suotavaa, että myös ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöön palautettaisiin maininta erityisopetuksesta, sillä erityisopetus on olennainen osa lakisääteistä erityistä tukea.

Opintopisteiden ja osaamispisteiden yhteismitallisuus

Lakiesityksessä esitetään lukiokoulutuksen muodostuvan jatkossa kurssien sijaan opintopisteistä. Koulutuksen muuttaminen korkeakoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen tapaan pisteisiin perustuvaksi on perusteltu ratkaisu koulutusten yhteistyön ja

yhteismitallisuuden edistämiseksi. SAKKI ry kuitenkin toivoo, että lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen tutkintorakenne rakentuisi samanlaisista kokonaisuuksista eli joko opinto- tai osaamispisteistä. Tällöin yhteistyö oppilaitosten välillä sekä koulutusmuotojen rajat ylittävien opintojen suorittaminen helpottuisivat nykyisestä.

Ylioppilaskokeiden rajoitukseton uusintamahdollisuus

SAKKI haluaa lopuksi kiinnittää huomiota esitettyyn mahdollisuuteen uusia ylioppilaskokeita rajoittamattomasti. Esitys ylioppilaskokeiden rajoittamattomasta uusintamahdollisuudesta kumpuaa uudistuvista korkeakoulujen opiskelijavalintamalleista, joissa toisen asteen tutkinto on tulossa pääasialliseksi valintoja määrittäväksi tekijäksi. Rajoittamaton uusimismahdollisuus on lähtökohtaisesti hyvä ajatus, sillä se antaa opiskelijalle mahdollisuuden korottaa arvosanoja korkeakouluvalintoja silmällä pitäen ja vähentää siten paineita suoriutua täydellisesti ensimmäisellä kirjoituskerralla.

Korkeakoulujen opiskelijavalintojen uudistus tulee koskemaan myös ammatillisesta koulutuksesta valmistuneita, ja ainakin ammattikorkeakoulujen opiskelijavalinnoissa ollaan pisteyttämässä ammatilliset tutkinnot opiskelijavalintojen tekemistä varten. Tämä asettaa myös ammatilliset tutkinnot samanlaiseen tilanteeseen kuin ylioppilastutkinnot eli tutkinnon arvosanojen merkitys kasvaa nykyisestä, kun niiden merkitys korkeakouluvalinnoissa nousee uuteen arvoon.

Uudessa ammatillisen koulutuksen lain 56 § taataan opiskelijalle mahdollisuus opintojen aikana osoittaa osaamisensa uudelleen, jos opiskelijan arvosana on hylätty tai jos opiskelija haluaa korottaa arvosanojaan. Koulutuksen jälkeisestä arvosanojen korottamisesta ei laissa ammatillisesta koulutuksesta säädetä, joten arvosanojen korotus valmistumisen jälkeen ei ole mahdollista.

Ylioppilaskokeiden rajatonta uusimismahdollisuutta perustellaan tutkinnon uudella roolilla osana korkeakoulujen opiskelijavalintoja. Samalla perusteella tulisi myös ammatillisiin tutkintoihin luoda mekanismi, jolla jo tutkinnon suorittanut henkilö voisi korottaa aiempia arvosanojaan. Opetus- ja kulttuuriministeriön viime vuoden lopulla julkaisemassa Korkeakouluvisiossa tarvoitteena on nostaa korkeakoulutettujen määrä 50 prosenttiin ikäluokasta. Tämä tarkoittaa, että myös nykyistä suurempi osa ammatillisen tutkinnon suorittaneista jatkaa korkea-asteen opintoihin. Siksi myös ammattiin opiskeleville tulisi taata mahdollisuus parantaa arvosanojaan opiskelupaikan saavuttamiseksi korkeakoulussa.

ELIAS TENKANEN

Puheenjohtaja

044 7530 581

elias.tenkanen@sakkiry.fi

ANNA MÄKIPÄÄ

Pääsihteeri

050 3100 570

anna.makipaa@sakkiry.fi

Lisätietoja:

Samuli Maxenius, koulutuspoliittinen asiantuntija

044 7766 048, samuli.maxenius@sakkiry.fi